

2025, 12(1): 80-99

DOI: <https://doi.org/10.17572/mj2025.1.80-99>

Makaleler (Tema)

EKOLOJİK YIKIMIN AYAK İZLERİ: DARK WATERS FİLMİNDE ANTROPOSEN'İN TEMSİLİ

Mehmet Emin Satır¹

Öz

İnsan ve doğa arasındaki ilişkinin kapsamı ve biçimi, belirli dönemsel koşulların etkisiyle şekillenmektedir. İnsanlık tarihini temel alan tüm tarihselleştirme ve dönemselleştirme girişimleri, insan-doğa arasındaki ilişkiye dair zihniyetin de tarihçesini gözler önüne sermektedir. Bu noktada Antroposen düşüncesinin insan-doğa ilişkisine dair sunmuş olduğu perspektif önem arz etmektedir. En temelde zamansal bir döneme karşılık gelen Antroposen yani “İnsan Çağı” kavramı, insanlığın doğayla kurmuş olduğu ilişkinin türevlerinin de son halkasını temsil etmektedir. Zamansal olduğu kadar aynı zamanda politik bir dönemselleştirmeye de karşılık gelen Antroposen düşüncesi, insanın doğaya vermiş olduğu tahribatın, ekolojik zararların ve çevresel dönüşümün de bir cevap arayışı olarak değerlendirilmektedir. Yapılmış olan bu çalışmanın amacı Antroposen düşüncesinin etkisinin ve mevcudiyetinin sinemaya yansımalarını ortaya koymaktır. Çalışma kapsamında 2019 yılında yönetmen Todd Haynes tarafından yönetilen *Dark Waters* filmi, sinemada

¹ Mehmet Emin Satır, Doç. Dr., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Medya ve İletişim Bölümü, ORCID ID: 0000-0001-5353-8742, mehmeteminsatir@gmail.com

Antroposen düşüncesinin temsili ve ekolojik sonuçlarını ortaya koymak açısından doküman analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Antroposen, Ekolojik Yıkım, Sinema, Dark Waters Film, Todd Haynes

FOOTPRINTS OF ECOLOGICAL DESTRUCTION: REPRESENTATIONS OF THE ANTHROPOCENE IN THE DARK WATERS MOVIE

Abstract

The scope and form of the relationship between humans and nature are shaped by the influence of certain periodic conditions. All attempts at historicization and periodization based on human history also reveal the history of the mentality regarding the relationship between humans and nature. At this point, the perspective offered by the concept of Anthropocene on the human-nature relationship is important. The notion of Anthropocene, or the “Human Age” concept, which basically corresponds to a temporal period, also represents the last link in the derivatives of the relationship that humanity has established with nature. The idea of the Anthropocene, which corresponds to a political periodization as well as a temporal one, is evaluated as a search for an answer to the destruction, ecological damage and environmental transformation that humans have inflicted on nature. The aim of this study is to reveal the reflection of the effect and existence of the Anthropocene idea on cinema. Within the scope of the study, the film Dark Waters, shot by director Todd Haynes in 2019, was analyzed using the document analysis method in order to reveal the representation of the Anthropocene idea in cinema and its associated ecological consequences.

Keywords: Anthropocene, Ecological Destruction, Cinema, Dark Waters Film, Todd Haynes

Giriş

İnsan ve doğa arasındaki ilişkiye dair sorgulamalara tarihin her döneminde rastlamak mümkündür. İnsanın evrendeki mevcudiyeti ve bunu sürdürme uğraşı, insan ve doğa arasındaki ilişkinin anlamlandırılması noktasında bir kılavuz vazifesi görmektedir. İnsanın doğayla ilişkisinin kapsamına ve işleyişine dair anlamlandırma girişimleri, başta doğa bilimleri olmak üzere sosyal bilimleri de meşgul etmektedir. Son kertede insan ve doğa arasındaki ilişki, bir tür zorunluluk içermektedir. İnsan, dünya üzerindeki mevcudiyetini sürdürme noktasında doğaya bağımlıdır. Doğanın sahip olduğu olanaklar, insanlar için hayati bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla toplumlar da varlıklarını sürdürürken doğayla bir tür bağımlılık ilişkisi içerisine girmişlerdir. Tarihsel süreçte insanlık, uzun bir dönem doğanın tahakkümü altında varlığını sürdürmüştür. Ancak bu ilişki zaman içerisinde ve teknolojik gelişmelerle farklı bir biçime evrilmeye başlamıştır. Bilim ve teknolojiyi kendi lehine kullanmayı başaran insan, doğanın sınırlarını ve tahakkümünü esnetmeyi başarmış ve doğa üzerinde egemen olmaya başlamıştır. Bu noktada tarihsel süreç içerisinde insan ve doğa arasındaki ilişkinin önemli değişim ve dönüşümler geçirdiğini belirtmek gerekmektedir. İnsan ve doğa arasındaki ilişkinin kapsamı ve biçimi, özellikle belirli dönemlerde dramatik biçimde farklılaşmaya başlamıştır.

İnsan ve doğa arasındaki ilişkinin biçimindeki değişimleri tarihin önemli uğraklarında yakalamak mümkündür. Nitekim başta tarım ve Sanayi Devrimi gibi geniş etkiye sahip hadiseler olmak üzere birçok tarihsel dönemde, insan ve doğa arasındaki ilişki farklılaşmaya başlamıştır. Her geçen zaman insan ırkı, doğa üzerindeki tahakkümünü güçlendirmiş ve doğayı araçsallaştırarak kendi emelleri doğrultusunda işlemiştir. Bu noktada insan ve doğa arasındaki ilişkiye dair girilen anlamlandırma pratikleri ekseninde zamansallaştırma ve tarihin zamansal olarak dilimlenmesi ortaya çıkmaya başlamıştır. Antroposen düşüncesi de bu gayretin bir sonucudur. En temelde “İnsan Çağı” olarak değerlendirilebilecek olan Antroposen, insan faaliyetlerinin dünya üzerindeki etkilerinin son derece belirgin ve dönüştürücü bir hale geldiği zamansal çağı ifade etmektedir. Bu noktada Antroposen düşüncesinin temelinde insan ve doğa arasındaki ilişkinin bulunduğu altını çizmek gerekmektedir. Antroposen üzerine çok farklı tartışmalar yürütülmüş, farklı disiplinlerin kavramsal ve metodolojik araçlarıyla Antroposen düşüncesinin kapsamı genişletilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, Antroposen düşüncesi ile iletişim bilimlerini buluşturarak bu düşünceye sinema temelli bir bakış açısı getirmektir.

Antroposen düşüncesi sosyal bilimlerin birçok alanında ele alınıp tartışılırken bu düşüncenin iletişimsel zemininin dışarıda bırakılmaması önem arz etmektedir. Bu sebeple Antroposen düşüncesinin sinemadaki temsili, bu düşünceyi anlamlandırmak için son derece önemlidir. 2019 yılında Amerikalı yönetmen Todd Haynes tarafından sinemaya aktarılan ve aynı zamanda gerçek bir hikâyeye dayanan *Dark Waters* isimli film,

Antroposen düşüncesinin ve Antroposen'in yıkıcı sonuçlarının belirginleştirilmesi açısından önemlidir. Çalışma kapsamında öncelikli olarak Antroposen düşüncesi üzerinde durulmuş ve Antroposen'in düşünsel ve tarihsel köklerinden hareketle kavramsal bir tartışma yürütülmüştür. Sonraki aşamada Antroposen düşüncesinin sinemaya yansımaları ele alınmıştır. Antroposen'in sinemadaki yeri, temsili ve örnekleri üzerinden Antroposen ve sinema arasındaki ilişki netleştirilmeye çalışılmıştır. Yöntem olarak nitel bir araştırma yöntemi olan doküman analizi kullanılarak *Dark Waters* filmi insan-doğa etkileşimi, kimyasal kirlenme, sağlık krizi, kapitalizm ve güç ilişkileri gibi belirli temalar ekseninde analiz edilerek Antroposen düşüncesinin sinemadaki yansımaları üzerinde durulmuştur.

İnsan-Doğa Çatışmasında Yeni Dönem: Antroposen

İnsan ve doğa arasındaki çatışmanın özellikle modern kapitalist dönemdeki yansımalarının belirginleştiği kavramlardan birisi olarak kabul edilen Antroposen düşüncesi, başta doğa bilimciler olmak üzere sosyal bilimcilerin de son dönemde meşgul olduğu bir kavramdır. Yunanca "insan" ve "yeni" kavramlarından türeyen Antroposen, "İnsan Çağı" olarak nitelendirilmektedir. Ancak buradaki "insan" vurgusu, insan faaliyetlerinin gezegenin ekoloji ve jeolojisindeki belirleyicilikle ilintilidir. Antroposen düşüncesine göre insanlık, doğaya doğal kuvvetlerle boy ölçüşebilecek kadar yaygın ve derin bir etki bırakmıştır (Clark, 2015, s. 1). İnsanlığın doğaya ve özellikle de jeolojik yapılara yapmış olduğu bu belirgin etki, özellikle bir dizi bilim insanını kronolojik olarak yeni bir zamansal döneme geçildiği noktasında birleştirmiştir. Bu noktada Antroposen kavramının ortaya çıkışına ve kavramın kendi tarihsel gelişimine göz atmak önem arz etmektedir.

Antroposen kavramına ilişkin soy kütüğe bakıldığında kavramın düşünsel izleklerinin 19. yüzyıla dayandığı görülmektedir. Özellikle George Perkins Marsh'ın 1864 tarihinde yayımlanan *Man and Nature* (İnsan ve Doğa) isimli eseri özel bir önem arz etmektedir. Marsh, ilgili eserinde insanın doğal çevresine vermiş olduğu geri dönüşü olmayan zararların altını çizerek esasında jeolojik olarak yeni bir dönemin başladığını vurgulamıştır (Marsh, 2021; Lowenthal, 2016, s. 56; Bekaroğlu, 2022, s. 1131). Nitekim Antroposen düşüncesinin tartışmaya açılması ve gün geçtikçe artan bir ilgiyle takip edilmesinin en önemli nedeni Marsh'ın da altını çizmiş olduğu insanlığın gezegen üzerinde uygulamış olduğu dönüştürücü ve yıkıcı edimlerdir (Purdy, 2015, s. 15-17). İnsanın doğa üzerinde uygulamış olduğu tahakküm ilişkisini içerimleyen ve bu ilişkiyi sonuçlarıyla birlikte tartışmaya açan bir terim olarak Antroposen, asıl popüleritesini ise 2000 yılında Kimyager Paul Crutzen ve Biyolog Eugene Stoermer'in *The Anthropocene* isimli yazıdan almıştır.

Crutzen ve Stoermer, insanlığın artık Holosen² Çağı'nda yaşamıyor olabileceğini, bunun yerine insan eliyle doğanın geri dönüşü olmayan bir biçimde dönüşüm geçirdiği yeni bir çağda yaşadığını belirtmişlerdir

² Jeolojik bir zaman dilimi olarak kabul edilen Holosen, yaklaşık 11.700 yıl önce başlamış bir jeolojik dönemi ifade etmek için kullanılmaktadır.

(Crutzen ve Stoermer, 2000; Maldonado, 2015, s. 73-74). Görüldüğü üzere Crutzen ve Stoermer esasında uzun bir süredir dile getirilen endişeleri daha somut bir kavramsallaştırmayla netleştirmişlerdir. Crutzen ve Stoermer'in kullandığı Antroposen terimi, o yıllarda sadece sınırlı bir bilim çevresince ilgi görmüştür. 2011 yılına gelindiğinde ise Antroposen terimine ilişkin yapılan bir internet taraması 450 binin üzerinde sonuç üretiyordu. Aynı yıl *The Economist* dergisi kapağına "Welcome to the Anthropocene" (Antroposen'e hoş geldiniz) başlığını eklerken *Royal Society* dergisi Antroposen'i ele almak için özel bir sayı çıkartmış, Dalai Lama bu konu hakkında bir seminer vermiş ve Vatikan da bu konu hakkında bir rapor yayımlayabilecek duruma gelmiştir (Schwagerl, 2014, s. 53; Angus, 2016, s. 25). Bu noktada Antroposen teriminin son dönemde ciddi bir popülarite kazandığını belirtmek gerekmektedir.

Antroposen her ne kadar başlangıçta bir jeolojik çağa gönderme yapıyor olsa da son kertede insan ve doğa arasındaki ilişkiyi felsefi, ekolojik, politik, ekonomik ve etik gibi birçok alanda sorgulayan düşünce sistemine evrilmeye başlamıştır. Nitekim Antroposen düşüncesine göre insanlık, esasında doğaya hükmetme istenciyle doğanın dengesini bozmuş, ekolojik bir kriz ortaya çıkarmış ve netice itibarıyla içinden çıkılamayacak birçok olumsuz durumla karşı karşıya kalmıştır (Raffnsøe, 2016, s. 5-6). Görüldüğü üzere Antroposen, insan ve doğa arasındaki kompleks ilişkiye dair bütüncül bir anlatı ortaya koymaktadır. Antroposen düşüncesinin teorik anlamda kökleşmesi noktasında ise farklı tezlerin ortaya atıldığını belirtmek gerekmektedir. Yani insanın doğa üzerindeki yıkıcı etkilerinin yaygınlaşması ve kontrol edilemez bir yapıya ulaşması noktasında bir dizi öncül olayın meydana geldiğini belirten yaklaşımlar, Antroposen'in kökenine dair bir bakış açısı sunmaktadırlar.

Antroposen'in kökenine dair yürütülen tartışmalarda ve öne atılan tezlerde her ne kadar bir uzlaşma sağlanamamış olsa da bazı temel hipotezler, Antroposen'in soy kütüğünü araştırma noktasında işlevsel olarak kabul edilebilir. İnsanın doğa üzerindeki tahakkümünün artması ve bu artışa paralel olarak doğa üzerindeki tahribatın genişleyerek bir dönüşüm süreci başlatmasında ilk sıçramanın insanlığın ilk enerji devrimi olarak kabul edilen tarım faaliyetlerine başlangıcı olduğu ifade edilebilir. Nitekim uygarlığın yerleşik yaşam biçimine evrilme refleksi göstererek toprağı ekip biçmeye başlaması, enerjiye olan mevcut talebi artırmıştır (Lewis ve Maslin, 2018, s. 115-116; Smil, 2023, s. 43). Bu hususta tarım devrimi, Antroposen düşüncesinin ortaya çıkması açısından önemli bir başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir.

Antroposen düşüncesine ilişkin bir diğer önemli görülen uğrak ise Sanayi Devrimi'dir. Buharlı makinenin icadı ve sonrasındaki süreçte sanayileşmenin yaygınlaşması, insanın doğa üzerindeki tahakkümü bağlamında son derece belirleyici olmuştur. İnsanın dünya üzerindeki faaliyetlerinin, özellikle Sanayi Devrimi sonrasında ekolojik yapıyı dönüşüme uğratacak bir aşamaya geldiğini ifade etmek gerekmektedir. Bu denli bir yoğunlaşma birçok bilim insanını Antroposen'e geçiş noktasında Sanayi Devrimi'nin belirleyici olduğu düşüncesinde uzlaştırmıştır (Crutzen ve Stoermer, 2000, s. 17-18; Davies, 2016; Steffen, vd., 2011, s.

847-848). Bu aşamada sanayileşmenin Antroposen'e geçiş sürecinde son derece önemli olduğunun altını çizmek gerekir. Sanayileşme ile birlikte insan ve doğa arasındaki ilişki tümüyle farklılaşmaya başlamış ve insanın doğa üzerindeki tahakkümü artmaya başlamıştır. Ayrıca teknik ve uygarlık arasındaki ilişkinin de son kertede insan-doğa etkileşimini dönüştürdüğünün de altını çizmek gerekmektedir. Özellikle sanayileşme neticesinde toplumların enerjiye olan ihtiyacı dramatik düzeylerde artmaya başlamıştır. Bu artış ve beraberindeki gelişmeler doğa üzerinde geri dönüşü son derece güç dönüşümleri başlatmıştır (Reno, 2020, s. 35-36).

Antroposen'e geçiş sürecinde bir diğer öne çıkan tartışma, Lewis ve Maslin'in (2018) altını çizmiş olduğu ve birçok bilim insanı tarafından da paylaşılan "büyük hızlanma" hipotezidir. Bu görüşe göre Sanayi Devrimi ile başlayan dönüşüm süreci özellikle II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle zirve noktasına varmaya başlamıştır. 1945'ten sonra yalnızca 50 yıl içerisinde dünya nüfusu iki katına çıkmış, küresel ekonomi 15 kat büyümüş, 1960'tan sonraki süreçte ise petrol tüketimi üç buçuk kat artış göstermiş ve motorlu araç sayısı son derece dramatik bir şekilde artmıştır. Dolayısıyla insanlık son 50 yıllık zaman diliminde dünya ekosistemlerini diğer hiçbir dönemle karşılaştırılamayacak düzeyde hızlı ve kapsamlı bir şekilde dönüştürmüştür (Steffen, vd., 2007, s. 617; Dryzek ve Pickering, 2019, s. 3-5). Bu aşamada Antroposen düşüncesinin küreselleşme ve kapitalistleşme temelli bir yönünün bulunduğunu bilhassa belirtmek gerekmektedir. Son kertede "büyük hızlanma" dönemi olarak nitelendirilen dönem, dünya genelinde neo-liberal ekonominin yükselişe geçtiği bir dönem olmakla beraber hızlı bir biçimde küreselleşmenin de yaygınlaştığı dönemdir. Bu noktadan hareketle Antroposen düşüncesinin salt bir jeolojik zamansal dilimlemenin sonucu olarak ele alınmaması gerekmektedir. Özellikle "büyük hızlanma" görüşü, Antroposen düşüncesine ilişkin farkındalığın yükselişini imler. "Büyük hızlanma", çevre ve doğa üzerindeki insan etkisine karşı toplumsal farkındalığın arttığı bir dönem olarak aynı zamanda Antroposen'i toplumsal bir fenomen haline getirmiştir (Stoner ve Melathopoulos, 2015, s. 20-21). Dolayısıyla Antroposen düşüncesinin kamusal yaygınlık kazanması ile "büyük hızlanma" hipotezi arasında da önemli kabul edilebilecek bir ilişki bulunmaktadır.

Antroposen'in ortaya çıkışına ilişkin yürütülen tartışmalarda görüldüğü üzere doğa üzerindeki yıkıcı insan etkisi, belirli tarihsel dönemlerde hız kazanmaya başlamıştır. Özellikle "büyük hızlanma" ile birlikte toplumsal alanda çevresel hassasiyetler ivme kazanmaya başlamış ve ekolojik temelli arayışlar artış göstermiştir. Son kertede Antroposen düşüncesi; küresel ısınma, iklim değişikliği, sera etkisi, toksik kirlenme, toprağın ve suyun kirlenmesi gibi birçok tartışmalı konuyu beraberinde getirmektedir. Tüm bu tartışmaların zemininde ise kapitalist ekonominin bulunduğu göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bu görüşü desteklemek adına Dünya Bankası'nın verilerine başvurmak, Antroposen ve kapitalizm arasındaki ilişki açısından dikkat çekici olabilir.

Dünya Bankası'nın 2005 yılı verilerine göre kapitalist sistemi oluşturan ülkeler, dünya nüfusunun yaklaşık olarak %70'i oluştururken bu ülkeler aynı zamanda dünya üretiminin de %85'ini gerçekleştirmektedirler. Ayrıca 1850'den bu yana atmosfere yayılan karbondioksitin (CO₂) %72,7'sinin de sorumluluğunun kapitalist ülkeler olduğunu belirtmek gerekir (Chakrabarty, 2021, s. 160). Bu sebeplerle çevre sorununun büyük ölçüde kapitalist sistemin büyüme davranışına bağlı olduğu ileri sürülmektedir. Aynı zamanda çevresel ve ekolojik değişimlerin izlerini kapitalist sistemdeki değişimlerle takip edip ilişkilendirmek bu ilişkiyi anlamlandırmak açısından önemlidir. Nitekim birçok bilim insanı bu bakış açısından hareketle Antroposen yerine Kapitalosen terimini önermektedirler (Figuerola, 2017; Chakrabarty, 2021, s. 155). Kapitalistleşme ile birlikte doğanın araçsallaşması, Antroposen düşüncesini anlamak noktasında son derece önemlidir. Tüm bu tartışma noktaları ve verilerden hareketle Antroposen teriminin aynı zamanda politik bir zaman dilimine gönderme yaptığının altını çizmek gerekir.

Günümüzde oldukça popüler olan ve sıkça kullanılmaya başlanılan Antroposen terimi, sanattan siyasete; ekonomiden bilime kadar birçok alanda yaygın bir etkiye sahiptir. Özellikle sinema filmlerinde Antroposen, dikkat çeken bir konu olarak kabul edilmekte ve birçok belgesel ya da kurmaca filme konu edilmektedir. Bu noktadan hareketle Antroposen'in sinemadaki temsiline bakmak, Antroposen düşüncesini iletişimsel ve sanatsal bir perspektifle değerlendirmek açısından son derece önemlidir.

Sinematik Anlatılarda Antroposen Düşüncesi

Antroposen terimi, gün geçtikçe popülerlik kazanmakla birlikte çok farklı alanlarda farklı tartışmalara konu edilebilmektedir. Bu durum da esasında Antroposen'in jeolojik bir zamansal dilimlemenin çok ötesinde konumlandığını gözler önüne sermektedir. Bu hususta Antroposen'in esasında ekoloji, ekonomi ve politika olmak üzere üçlü bir kriz ortamında başladığının altını çizmek gerekir. Antroposen düşüncesi kriz temelli bir tartışma alanı açarak son kertede istikrarsız ve hatta çöküşe eğilimi olan ekonomik ve siyasal bir sisteme ilişkin eleştirel zemin oluşturmaktadır (Purdy, 2015, s. 17-18). Antroposen'in bu denli geniş kapsamlı bir tartışmayı beraberinde getirmesi, Antroposen'e ilişkin çok farklı disiplinlerden ilgiyi de çekmiştir. Bu aşamada Antroposen düşüncesinin özellikle sinema ile kayda değer bir yakınlık içerisine girdiği ifade edilebilir. Antroposen düşüncesi birçok filmde ele alınmakta ve farklı düzlemlerde çevresel sorunlar üzerinde durulmaktadır.

Sinema ve Antroposen arasındaki ilişkiye dair son derece önemli kabul edilen hadise, 2012 yılında Birleşmiş Milletler (BM)'nin Rio+20 olarak da bilinen Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı'nda meydana gelmiştir. Konferansın açılışında yaklaşık üç dakikalık bir video film gösterilir ve bu filmin başlığı "Antroposen'e hoş geldiniz"dir. Videonun içeriği 20. yüzyılın ortalarından itibaren insanın doğal çevre üzerindeki etkisini gösteren bir dizi grafikdir. Gösterilen filmde dünyanın çeşitli bölgelerine odaklanılarak çeşitli grafik ve

animasyonlarla çevresel değişimlere dikkat çekilir. Filmin mesajı ise gayet açıktır: İnsanlık, doğal çevreyi benzeri görölmemiş bir şekilde değiştirip dönüştürerek yıkıma sürüklemiştir. Bu denli büyük ve önemli bir BM toplantısında açılış için bu filmin gösteriliyor olması, esasında Antroposen ve sinema arasındaki ilişkiye dair önemli bir gösterge olarak değerlendirilmektedir (Peabody, 2023, s.1). Bu noktada sinemanın ve görsel iletişimin öneminin altının da ayrıca çizilmesi gerekmektedir.

Sinema filmlerinde Antroposen düşüncesinin temsiliyeti ve yaygınlaşmasını belirli bir tarihe indirgemenin pek mümkün değildir. Çünkü sinema tarihi içerisinde Antroposen düşüncesini doğrudan ya da dolaylı olarak beyaz perdeye aktaran sayısız filme rastlamak mümkündür. Sinemanın emekleme yılları olarak nitelendirilebilecek olan 1928 yılı gibi son derece erken bir tarihte bile Buster Keaton, *Steamboat Bill, Jr.* (1928) isimli filminde iklim değişikliğini konu edinmiştir (Fay, 2018, s. 23). Dolayısıyla sinema ve Antroposen arasındaki ilişkinin sinemanın erken zamanlarında başladığının belirtilmesi gerekmektedir. Antroposen ve sinema arasındaki ilişkiye belirli temalar çerçevesinden bakmak, Antroposen ve sinema arasındaki ilişkinin mahiyetini kavramak açısından önemlidir. Özellikle iklim değişikliğinin yaratmış olduğu kaygı ve olası kıyamet senaryolarını ele alan filmler, Antroposen düşüncesinin sinemadaki tezahürleri arasında değerlendirilebilir (Pesses, 2021, s. 28). İklim değişikliği, küresel ısınma ve küresel soğuma gibi problemlere bağlı olarak kaynak yetersizliği/aşırı kaynak kullanımı gibi olgular, Antroposen düşüncesinin alt bileşeni olmakla birlikte birçok kurgusal ve kurgusal olmayan sinema filminde baskın bir tema olarak işlenmektedir (Andersen, 2022). *Day After Tomorrow* (2004), *An Inconvenient Truth* (2006), *The 11th Hour* (2007), *Avatar* (2009), *The Age of Stupid* (2009), *Chasing Ice* (2012), *The Snowpiercer* (2013), *Before the Flood* (2016) ve *First Reformed* (2017) gibi filmler, küresel ısınma sorununu ele alarak Antroposen düşüncesini somutlaştırmaktadırlar. Küresel ısınma sorununu ele alan filmlerin sayısını artırmak mümkündür ancak Antroposen'in sinemadaki temsiliyeti açısından bahsi geçen filmler ve diğer küresel ısınma temalı filmler, insan ve doğa ilişkisinin istenmeyen bir sonucu olarak küresel ısınmanın doğurduğu yahut doğurabileceği sorunlarına odaklanmaktadır.

Antroposen'in sinemadaki temsiliyetini salt iklim değişikliği ve küresel ısınma gibi alt problemlerle sınırlandırmamak gerekmektedir. Antroposen ve sinema arasındaki ilişkinin daha kapsamlı bir biçimde ele alınması önem arz etmektedir. Bu eksende Antroposen düşüncesinin sinemadaki diğer temsilleri, Antroposen ve sinema arasındaki ilişkiyi tam anlamıyla kavramak açısından dikkate değerlidir. İnsan kaynaklı kimyasal kirlenme, nükleer kirlenme, topraksızlaşma ve tarım arazilerinin yok olması, biyolojik çeşitliliğin zarar görmesi, betonlaşma ve aşırı nüfus gibi durumlar da Antroposen'in sinemadaki yansımaları arasında kabul edilmektedirler. *Dr. Strangelove* (1964), *Fail Safe* (1964), *The Day After* (1983) ve *Oppenheimer* (2023) gibi filmler nükleer silahlanma ve nükleer kirlenme konuları özelinde Antroposen'i temsil ederken *28 Days Later* (2002), *Contagion* (2011) ve *Dark Waters* (2019) gibi filmler ise biyolojik ve kimyasal kirlilik konusuna odaklanmaktadır. *Erin Brockovich* (2000) su kirliliği üzerinden çevre kirliliğini sorununu, *Racing Extinction*

(2015) ve *Okja* (2017) insan eliyle türlerin yok oluşunu, *Soylent Green* (1973) aşırı nüfus sorununu ve *Wall-E* (2008), *The Human Scale* (2012) ve *High-Rise* (2015) gibi filmler ise aşırı kentleşme ve betonlaşma temaları üzerinden Antroposen düşüncesini sinemada temsil etmektedirler.

Antroposen'in sinemadaki temsiline ilişkin birçok film daha eklenebilir. Bu noktada Antroposen ve sinema arasındaki ilişkinin bağlantı noktalarına bakmak, bu ilişkinin anlamlandırılması açısından son derece önemlidir. Öncelikli olarak Antroposen'e ilişkin hangi konu ele alınırsa alınsın sinema filmlerindeki Antroposen düşüncesinde doğanın insan eliyle yıkımı ve tahribatı son derece belirgindir. Sinema filmleri, küresel ısınma, topraksızlaşma, kimyasal ve biyolojik kirlenme, tarım arazilerinin yok olması ve aşırı nüfus gibi konuları ele alarak en temelde insan deneyimi ve ekolojik kriz arasındaki bağlantıların kurulması noktasında önemli bir aracılık rolünü yerine getirmektedir (White, 2018, s. 310). Bu noktada sinemanın, Antroposen'in temsiline yer vermesinin Antroposen'e ilişkin farkındalığın kamuoyu nazarında artmasında ve mevcut ekolojik krize yönelik uygulamaların kitleselleşmesinde önemli bir potansiyele sahip olduğunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Sinema filmlerinde Antroposen'in temsiliyeti konu olarak farklılık gösterebildiği gibi aynı zamanda tür noktasında da farklılık gösterebilmektedir. Bu noktada belgesel, animasyon, bilim kurgu, fantastik ve gerilim gibi birçok farklı film türünde Antroposen temsiline rastlamak mümkündür.

Sinema filmlerinde Antroposen'in temsili noktasında öne çıkan eğilim ve bakış açılarına bakıldığında ise distopya ve kıyamet sonrası anlatı biçimlerinin önemli bir yer kapladığı ifade edilebilir. Ayrıca insan-doğa çatışması temelli anlatılar, eko-korku ve gotik anlatılar, viral hastalık ve gerilim anlatıları ile küresel kapitalizm vb. anlatıları sinemada Antroposen düşüncesinin temsili noktasında önem arz etmektedir (Paszkievicz, 2025, s. 4-5). Sinematik anlatılarda Antroposen'e ilişkin temsiliyeti salt bahsi geçen konularla sınırlamamak gerekmektedir. Ayrıca Antroposen imgesi, bazı filmlerde başat bir unsur olabildiği gibi bazı filmlerde ise ana anlatıyı tamamlayıcı özellik sergileyebilmektedir.

Antroposen imgesinin sinemadaki genel temsiliyetine bakıldığında ise belirli kategorik karşıtlıkların öne çıktığı görülmektedir. Antroposen düşüncesi ve eko anlatılarda temelde insan-hayvan, yaşam-madde, özne-nesne, zihin-beden ve doğa-kültür karşıtlıkları üzerinden anlatıların inşa edildiği ifade edilebilir (Paszkievicz, 2021, s. 4). En temelde bu ikili karşıtlıklar sinematik anlatılara bir ivme kazandırmakta ve ekolojik krizlerin belirli neden ve sonuç ilişkileri ekseninde değerlendirilmesi açısından da önemli veriler sunmaktadırlar. Sonuç olarak Antroposen imgesinin sinemadaki mevcudiyetini ve temsiliyetini tek ve genel geçer bir kalıba yerleştirmek pek mümkün değildir. Nitekim son zamanlarda Antroposen ve çevresel kaygıları temel alan filmlerdeki artışla beraber film çalışmalarında bu konuda bir yükseliş trendi görülmektedir. Bu sanatsal ve akademik ilgi aynı zamanda farklı kavramsallaştırmalarda kendisini göstermektedir. Eko sinema, iklim travması sineması (Kaplan, 2016) eko-travma sineması (Narine, 2015) ve Antropo-sinema (Kara, 2016)

gibi adlandırmalar da Antroposen ve sinema arasındaki ilişkinin kapsamına ve zenginliğine dair önemli bir göstergedir. Bu noktadan hareketle Antroposen düşüncesinin sinematik temsillerini örnek olarak ele almak, Antroposen ve sinema arasındaki ilişkiyi tam anlamıyla anlamlandırmak noktasında önem arz etmektedir.

Metodoloji

Hem bir sanat formu hem de bir kitle iletişim aracı olan sinema, birey ve toplumsal yapılar arasındaki ilişki açısından önemli bir role sahiptir. Sinema anlatıları aracılığıyla birçok toplumsal fenomen sorunsallaştırılarak kamuoyunun ilgisine sunulabilmektedir. Bu noktadan hareketle sinemanın son derece etkili bir araç olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Sinema, toplumsal olanla yakın bir ilişki kurarken aynı zamanda ondan da beslenmektedir. Dolayısıyla birçok toplumsal, politik ve ekonomik sorun ile sinema arasında yakın bir ilişki görebilmek mümkündür. Antroposen düşüncesi ile sinema arasındaki ilişkiyi bu zeminde değerlendirmek gerekmektedir. Sinema aracılığıyla Antroposen düşüncesi ve beraberindeki düşünsel temalar beyaz perdeye aktarılmakta ve kiteselleştirilebilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, sinema ve Antroposen düşünce arasındaki ilişkiden hareketle sinema anlatılarında Antroposen düşüncenin temsil edilmesini ortaya koymaktır. Bu eksende çalışma, 2019 yılında Amerikalı yönetmen Todd Haynes tarafından yönetilen *Dark Waters* isimli film örneğinde gerçekleştirilmiştir.

Yargısal örnekleme tekniği kullanılarak seçilen *Dark Waters* filmi, Antroposen düşüncesinin sinemadaki temsiliyeti açısından önemli görünümlere sahiptir. Araştırma kapsamında *Dark Waters* filminin örnekleme dahil edilmesinin birkaç nedeni bulunmaktadır. Öncelikli olarak film, gerçek hayattan uyarlanmış olup dünya kamuoyunu son derece yakından ilgilendirmiş olan Avukat Robert Bilott'un DuPont şirketine açmış olduğu davayı konu edinmektedir. Ayrıca *Dark Waters* filmi, kapitalizmin doğa üzerindeki tahakküm biçimi olmak üzere çevre kirliliği ve toksik kirlenme temelinde Antroposen düşüncesini temsil ettiği için örnekleme kapsamında analiz edilmiştir. Araştırmada yöntem olarak ise nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi en temelde tek bir olgu veya olayın ortaya çıkartıldığı çalışmalarda kullanılmaktadır (Stake, 1995). Bu sebeple, ortaya çıkartmak istenilen olgu ya olaylara ilişkin belgeler, raporlar, metinler, istatistiki veri içeren belgeler, kişisel ya da resmi dokümanlar, fotoğraflar, videolar ve filmler doküman analizi kapsamında veri niteliği taşıyan dokümanlar olarak değerlendirilmektedirler (Bogdan ve Biklen, 2007). Bu çalışma özelinde ise Antroposen düşüncesinin sinemadaki temsili olgusu, *Dark Waters* filmi çerçevesinde ele alınmış ve ilgili film, bir doküman kapsamında değerlendirilerek analiz edilmiştir.

Dark Waters Filminin Analizi

Dark Waters, senaryosu Mario Correa ve Matthew Michael Carnahan tarafından yazılan ve 2019 yılında yönetmen Todd Haynes tarafından yönetilen belgesel-drama filmidir. 2019 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde gösterime giren filmin başrolünde Mark Ruffalo, Anne Hathaway ve Tim Robbins gibi isimler yer almaktadır. Film, yarı kurgusal bir tarzda olmakla birlikte gerçek bir hikâyeye dayanmaktadır. Amerikalı yazar Nathaniel Rich'in 2016 yılında *New York Times*'da yayımlanan "DuPont'un En Büyük Kâbusu Olan Avukat" isimli makale filmin ortaya çıkması açısından önemlidir (Rich, 2016). Filmin konusu ise Rob Bilott isimli avukatın dünyanın önde gelen şirketlerinden olan DuPont'a karşı yürütmüş olduğu hukuki mücadeledir.

Bilott, büyükannesini tanıyan Amerika'nın Batı Virginia eyaletine bağlı Parkersburg şehrinden bir çiftçinin kendisine hayvanlarının öldüğünü ve bu ölümlerin arkasında ise kimyasal kirlenmenin olduğunu söyleyen çiftçi Wilbur Tennant'ın avukatı olarak DuPont şirketine dava açar. DuPont, bilindiği üzere büyük bir firmadır ve aynı zamanda teflonun mucidi olarak bilinir. *Dark Waters* filmi de temelde bu çatışma üzerinden Antroposen düşüncesini aktarmaktadır. DuPont fabrikalarının bölgeye bırakmış olduğu kimyasal atıklar, su kirliliği, çevre kirliliği ve PFOA (Perflorooktanoik asit) gibi kanserojen maddelerin gıda ile temas eden materyallerdeki kullanımı üzerinden ekolojik yıkıma işaret eden *Dark Waters*, sinemada Antroposen'in temsili açısından son derece önemli veriler sunmaktadır. Bu noktada *Dark Waters* filmi Antroposen düşüncesi kapsamında kimyasal kirlenme ve sağlık krizi, insan-doğa etkileşimi ve kapitalizm, güç ilişkileri ve çevre etiği bağlamında analiz edilerek Antroposen ve sinema arasındaki ilişki bu üç tema üzerinden belirginleştirilmiştir. Bu araştırma aynı zamanda *Dark Waters* filminden hareketle Antroposen düşüncesini tartışmaya açarak, sinema ve ekoloji arasındaki ilişkinin kesişim hatlarını somutlaştırarak katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu noktada çalışma kapsamında *Dark Waters* filmi üzerinden ekoloji, sinema ve çevre iletişimi birlikte düşünülerek Antroposen düşüncesinin sınırları netleştirilmeye çalışılmıştır.

Dark Waters Filminde İnsan-Doğa Etkileşimi ve Antroposen İmgesi

Antroposen düşüncesinin temelinde insan ve doğa arasındaki asimetric ilişki yer almaktadır. İnsanın doğa üzerindeki kontrolsüz tesiri, ekolojik olarak köklü değişim ve dönüşümler meydana getirerek, önemli kabul edilebilecek krizler meydana getirmiştir. Antroposen düşüncesinin filizlenmesinde ve yaygınlaşmasında da bu motivasyon ön plandadır. *Dark Waters* filminde Antroposen'in temsili noktasında insanın doğa üzerindeki yıkımına dair birçok vurgu yer almaktadır. Filmin açılış sekansında bir grup genç arkadaş filmdeki olayların geçmiş olduğu Batı Virginia Eyaletine bağlı Parkersburg'e bağlı bir dereye geceleyin yüzerek eğlenirken DuPont şirketine bağlı olarak çalışan ve dereyi ilaçlayan iki kişi, gençleri bölgeden uzaklaştırır. Esasında

burada filmin en temel kırılma noktalarına dair göndermeler yer almaktadır. En temelde bölgenin içme suyu ihtiyacını karşılayan derenin DuPont eliyle kimyasal olarak kirletilmesi, Antroposen düşüncesinin sinematik yansımalarına ilişkin önemli bir göstergedir. Nitekim DuPont şirketini dava etmek isteyen ve bölgede ikamet eden çiftçi Wilbur Tennant, Avukat Rob Bilott’a bir takım delilleri teslim edip kendisine yardımcı olması için gittiğinde DuPont firmasının dereyi zehirleyerek hayvanları öldürdüğünü söylemektedir.

Avukat Bilott’un çiftçi Tennant’ın yaşadığı yere yaptığı ziyarette yukarıda belirtilen hususlara benzer bir tablo ortaya koyulmaktadır. Tennant, Avukat Bilott’a derenin içerisinde bulunan taşlara bakmasını söyler: “Deredeki taşlar başımdaki saçlar kadar beyaz. Ağartıcı... Burada kimyasal var diyorum sana” (Haynes, 2019, 00:14:19). Böylece burada DuPont şirketinin ekolojik sisteme vermiş olduğu zararı somutlaştırmaktadır. Ayrıca çiftçi Tennant aynı sahnede avukata hayvanlarının da bu dereye su içtiklerini, bu dereye serinlediklerini söyleyerek “İltihap kapıyorlar ve kör oluyorlar. Delirmiş gibi bana saldırıyorlar,” (Haynes, 2019, 00:14:35) ifadelerini kullanmaktadır. Antroposen’e ilişkin son derece önemli veriler olarak değerlendirilebilecek olan bu ifadelerde görüldüğü üzere insanın doğaya vermiş olduğu zararların sonuçlarının boyutları, farklı düzlemlerde ortaya çıkmaktadır. Nitekim içme suyunun kirlenmesi, aynı zamanda tarımsal üretimi, biyolojik çeşitliliği ve doğal yaşamı olumsuz etkilemektedir. DuPont’un Batı Virginia bölgesinde doğaya vermiş olduğu zararlar bunlarla sınırlı değildir. Avukat Bilott DuPont’un bölgedeki fabrikasının önünden aracıyla geçtiği sahnede “Washington Work” isimli fabrikanın bacalarından yoğun bir gaz salınımı olduğunu görür. Bu noktadan *Dark Waters* filminde Antroposen düşüncesinin temsilinde aynı zamanda hava kirliliğinin altı çizilmektedir.

Dark Waters filmi kapsamında insan ve doğa ilişkisine dair bir diğer vurgunun, Avukat Bilott’un dava sürecinde öğrendiği üzere DuPont firmasının C8 yani PFOA yüklü devasa miktardaki atıkları bölgeye gömmüş olmasıdır. Bölgeye gömülen atıklar, toprak ve suya karışarak ekosistemi tehlikeye sokmaktadır. Nitekim bu eylemlerin neticesi çiftçi Tennant’ın ineklerinin ölümü üzerinden somutlaştırılmaktadır. Avukat Bilott’un Tennant çiftliğine yaptığı ziyaretinde çiftçi Tennant’ın 190 ineğini kaybettiğini öğrendiği sahne, bu ekseninde dikkat çekicidir. Nitekim Avukat Bilott’ın bir diğer ziyaretinde Tennant’ın ineklerinden birisinin garip davranışlar sergilemesi ve çıldırarak üzerlerine koşması insan-doğa arasındaki çarpık ilişkinin sonuçlarına dair önemli bir gösterge olarak kabul edilebilir. İnsan ve doğa arasındaki ilişkide insanın kontrolsüz ve yıkıcı bir şekilde doğa üzerinde uygulamış olduğu faaliyetler, Antroposen düşüncesinin odaklandığı alanlar içerisinde yer almaktadır. *Dark Waters* filmi özelinde bu durumun birçok noktada üzerinde durulmaktadır. Özellikle su ve toprak kirliliği gibi temalar üzerinden tartışmaya açılan Antroposen düşüncesi, DuPont şirketi özelinde ete kemiğe büründürülmektedir.

DuPont’un doğaya karşı sorumsuz davranışları ve bu davranışlar neticesinde ortaya çıkan yıkıcı sonuçlar, Antroposen düşüncesine dair önemli veriler sunmaktadır. Bu noktada insan faktörünün öneminin altının

çizildiği bir diğer hususun DuPont'un tüm bu eylemleri yerine getirirken C8'in yani PFOA isimli kimyasalın zararlarından haberdar olduğudur. Antroposen düşüncesinde insan, doğa üzerindeki tahakkümü sürecinde yaptıklarının ve eylemlerinin yıkıcı sonuçlarının sıklıkla farkındadır. Yani bilinçli bir yıkım süreci bu noktada dikkat çekmektedir. Nitekim bu husus *Dark Waters* filminde birçok noktada vurgulanmaktadır. Özellikle DuPont şirketinin kendi yaptırmış olduğu bilimsel çalışmaların sonuçları, şirket içi yazışmalar gibi kanıt niteliği taşıyan belgeler bu durumu somutlaştırmaktadır. Sonuç olarak *Dark Waters* filminde DuPont şirketi ve eylemleri özelinde Antroposen düşüncesi somutlaştırılmakta ve insan-çevre ilişkisi çerçevesinde bu ilişki belirginleştirilmektedir.

Kimyasal Kirlenme, Sağlık Krizi ve Antroposen

Antroposen düşüncesinin sinemadaki temsili ve özellikle *Dark Waters* filmi özelindeki görünümüleri noktasında kimyasal kirlenme ve sağlık krizi temalarının son derece önemli olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Film anlatısı boyunca kimyasal kirlenmeye ilişkin önemli kabul edilebilecek göndermelere rastlanılmaktadır. Avukat Bilott, çiftçi Tennant'ın yaşadığı ve DuPont'un teflon üretimini gerçekleştirdiği bölgeyi ziyarete gittiğinde bisiklet süren bir kız çocuğu ile karşılaşır ve o sahnede kızın dişlerinin kararmış ve ciddi derecede deforme olduğunu görür. Bilott, benzer bir tabloya Tennant'ın kendisine vermiş olduğu video kayıtlarda da rastlamaktadır. Tennant'ın ölmüş ineklerinin de dişleri kapkaradır.

Film kapsamında kimyasal ve biyolojik kirlenmeye ilişkin önemli kabul edilebilecek vurgular olan bu durumun arka planında teflon tencere üretiminde kullanılan C8 ya da diğer bir deyişle PFOA isimli kimyasalın içerisinde bulunan yoğun miktarda florürle alakalıdır. DuPont'un bölgeye atmış olduğu kimyasal atıklar, insanlar ve hayvanlar olmak üzere birçok biyolojik canlının hayatını tehlikeye atmaktadır. Nitekim Tennant'ın ineğinin dişleri için yapmış olduğu "gece gibi karanlık" benzetmesi bu durumu somutlaştırmaktadır. DuPont fabrikasının kimyasal atıkları çiftçi Tennant'ın hayvanlarında mutasyon da yaratmıştır. Tennant Avukat Bilott'a ters dönmüş toynaklar, tümörler ve dönüşüm geçirmiş hayvan uzuvları göstererek kimyasal ve biyolojik kirlenmenin boyutlarına dikkat çekmektedir. Nitekim Tennant, Bilott'a bu durumun vahametini anlatması açısından görüntüleri veterinerine gösterdiğini ancak veterinerin dahi daha önce böyle bir durumla karşılaşmadığını belirttiğini aktarır. Bu noktada Antroposen düşüncesinde kimyasal ve biyolojik kirlenmenin son derece önemli olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Filmde yer aldığı üzere DuPont'un kurumsal raporlarında 1996 yılında Ohio Nehri'ne C8 boşaltıldığına dair bilgiler bulunmaktadır. Bu noktada Dupont, Antroposen düşüncesindeki insan faktörünün somutlaşması açısından dikkat çekicidir. Özellikle kimyasal içerikli atıkları suya ve toprağa bırakması, Antroposen düşüncesindeki insan yıkıcılığını ve tahripkârlığını anlamak noktasında son derece dikkat çekicidir.

Dark Waters filminde altı çizildiği üzere DuPont firmasının üretim yerlerinden havaya karışan toz ve gazlar havayı kimyasal olarak kirletirken C8 yüklü atıklar da toprağı ve suyu kirleterek ekolojik sisteme çok ciddi zararlar vermektedir. Esasında filmde görüldüğü üzere DuPont, teflon tencere üretimine başladığı zamanlarda teflonun zararlarını test etmek için bir dizi bilimsel araştırma da yaptırmıştır. Fareler üzerinde yapılan deneylerde görüldüğü üzere C8'e maruz kalan farelerin organlarında değişim gözlenmiş ve kansere yakalanmışlardır. Nitekim filmde altının çizildiği üzere DuPont firması bu nedenlerden ötürü bir dönem kadınları, teflon üretim bandında çalıştırmama kararı almış ancak sonrasında bu kararından vazgeçmiştir. Teflonun üretiminde kullanılan ve DuPont eliyle bölgeye atılan atıklar çiftçi Tennant ve karısının kansere yakalanmasına sebep olmuştur. Nitekim bu durum film kapsamında üzerinde durulan ve DuPont davası kapsamında oluşturulan üç kişilik bilim kurulu tarafından bilimsel olarak ispatlanmıştır. Bölge halkından alınan kan örnekleri üzerinden gerçekleştirilen çalışmaya göre PFOA ile belirli kanser türleri arasında doğrudan ilişki bulunmaktadır. Bu da Antroposen düşüncesi ekseninde kimyasal kirlenmenin oynamış olduğu rolün altını çizmektedir.

Dark Waters filmi özelinde kimyasal kirlenme ve sağlık krizi temaları, Antroposen düşüncesinin sinematik temsiliyeti açısından son derece girift tartışmaları da beraberinde getirmektedir. DuPont firması bölgedeki kuyu sularında eser miktarda C8 yani PFOA kimyasalı bulunduğunu kabul etmekle birlikte bu miktarın herhangi bir şekilde zararlı olmadığı bölge yetkililerine ve halkına bildirmektedir. Bu noktada DuPont kendi yaptırmış olduğu bilimsel araştırmalarla çelişen davranışlar sergileyerek Antroposen'in mevcudiyetini gözler önüne sermektedir. *Dark Waters* filminde DuPont'un bu durumunu somutlaştırmak açısından kendi şirket belgelerinde geçen "reseptör" yani alıcı kavramıdır. DuPont, C8'e maruz kalan işçilerini tanımlamak için kendi şirket içi yazışmalarında "reseptör" kavramını kullanmaktadır. Bu durum bir noktada kötülüğün sıradanlaşması ve Antroposen çerçevesinde ele alınıp değerlendirilebilir.

DuPont'un çevreye vermiş olduğu zararların bir noktada Antroposen ve sağlık krizi çerçevesinde ele alınabilir. İnsan eliyle ekosisteme verilen geniş çaplı zararlar, sağlık krizini tırmandırmakta ve biyolojik çeşitliliğe kritik zararlar vermektedir. DuPont da gerek çevresel atıklarla gerekse üretmiş olduğu teflon tencerenin kendisiyle ekolojik sisteme zarar vermiştir ki filmde de görüldüğü üzere Çevre Koruma Kurumu DuPont'a rekor kabul edilebilecek para cezası kesmiştir. Ancak DuPont'un vermiş olduğu zararın tanzimi noktasında tazminat yetersiz bir ifade olarak değerlendirilebilir. Çünkü filmin sonunda altının çizildiği üzere mevcut bilimsel verilere göre insanların %99'unda olmak üzere gezegendeki her canlının kanında PFOA bulunduğu inanılıyor. Bu noktada Antroposen düşüncesinin kapsamının ne denli geniş bir zemine yayıldığı vurgulamak gerekmektedir.

Kapitalizm, Güç İlişkileri ve Antroposen

Antroposen düşüncesinin tam olarak anlamlandırılması noktasında kapitalizm son derece önemli bir alan açmaktadır. Antroposen düşüncesinin gelişim hatlarını ve yükselişini takip etmek için kapitalist sistemin gelişim trendini takip etmek gerekir. Bu noktada Antroposen ve kapitalizm arasında ontolojik bir ilişki bulunmaktadır. Dolayısıyla Antroposen'in ritminin tutulması için kapitalizmle girmiş olduğu kompleks ilişkinin hatlarının belirlenmesi önem arz etmektedir. *Dark Waters* filmi de Antroposen düşüncesinin temsil edilmesi noktasında kapitalizme ve güç ilişkilerine önemli pencereler açmaktadır.

Filmin başlangıç sahnelerinden olan çiftçi Tennant'ın Avukat Bilott'u ziyareti esnasında kendisine yardım etmesini söylediği anda **"Ben avukat istiyorum, Parkersburg'deki avukatların hepsinin DuPont'tan ödü kopuyor"** (Haynes, 2019, 00:05:50) diyerek DuPont'un gücüne dair önemli bir gönderme yapmaktadır. DuPont'u dava etmek noktasında avukatların çekimser davranması, kapitalist sistem içerisinde DuPont'un tutmuş olduğu pozisyondan kaynaklanmaktadır. Nitekim DuPont, ABD yönetimi, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ve toplumsal alanda varlık gösteren diğer iktidar odaklarıyla yakın ilişkiler içerisinde. Dolayısıyla sahip olduğu bu güç, rakiplerini korkutmaktadır. Nitekim DuPont'un devlet ile yakın ilişkiler içerisinde olduğunun nişanı olarak çiftçi Tennant, şikayetini defalarca Devlet yetkililerine defalarca ilettiğini ancak kendisine dönüş yapılmadığını ifade etmektedir. Tennant, zorlu uğraşlardan sonra Çevre Koruma Kurumu'nun en sonunda bölgeye gelip rapor hazırladığını ancak raporun sonuçlarını kendisiyle paylaşmadıklarını belirtir. Bilott rapora ulaşır ve sonuçları Tennant ile paylaşır. Bir kamu kurumu olan Çevre Koruma Kurumu'nun raporuna göre Tennant'ın hayvanlarının ölüm sebebi, sürü yönetiminde aksaklıklar, eksik beslenme, veteriner bakımında yetersizlik ve sinek kontrolündeki eksikliklerdir. Bu sonuçlar Tennant'ı deliye döndürür. Bilott'a dediği gibi esasında bu raporlar, DuPont'un uzmanlarınca hazırlanmış taraflı bir rapordur. *Dark Waters* filminde ise bu durum, güç ilişkileri ekseninde ele alınmaktadır.

Nitekim DuPont başta Batı Virginia olmak üzere ABD'de oldukça güçlü bir firmadır. DuPont, *Dark Waters* filminde görüldüğü üzere Parkersburg'de toplum merkezi hizmeti açmıştır. Bölgedeki Parkersburg Lisesi'nin sponsorluğunu yürütmektedir. Ayrıca DuPont'un ismi bölgede kavşaklara verilmekte, parklarda ve bahçelerde DuPont'un belediyelere sağladığı banklar, çöp kutuları vb. kullanılmaktadır. Tüm bu göstergeler kapitalizm ve güç ilişkisi ekseninde değerlendirildiğinde DuPont'un iktidarla son derece yakın bir ilişki içerisinde olduğunun altını çizmektedir. Nitekim filmde yer alan bir akşam yemeği sahnesinde DuPont yetkilisi yaptığı konuşmasında DuPont'un ABD'nin kimya sektöründeki devlerinden birisi olduğunun altını çizmektedir. Bu güç, film genelinde birçok noktada somutlaştırılmaktadır.

Dark Waters filminde Antroposen, kapitalizm ve güç ilişkilerine dair önemli kabul edilebilecek olan bir sahne yer alır. Tennant ve kardeşi yaşadıkları yerde bir restorana giderler. Restoran sahibi Tennant kardeşlere

nahoş davranışlar sergiler. Tennant kardeşler oturdukları masada yer alan gazeteye baktıklarında gazetenin manşetinde “Huysuz Çiftçi, Şehrin En Büyük İşverenine Dava Açıyor” (Haynes, 2019, 00:39:32) ifadesini görürler. Bu noktada medya, iktidar ve sermaye arasındaki ilişkinin Antroposen kapsamındaki önemine değinmek gerekmektedir. Ekolojik bir mücadele yürüten çiftçi huysuz olarak nitelendirilmekte ve aynı zamanda DuPont, en büyük işveren olarak idealize edilmektedir. Bu tarz bir medya manipülasyonu film içerisinde bir sahnede daha gözlemlenmektedir. Teflon tencerelerin sağlığı tehdit eden kimyasallar içerdiğine dair inançlar yaygınlaşınca DuPont firması bir dizi medya kanallarında “sağlıklı pişir” kampanyası başlatmıştı. Bilott’un televizyon izlerken denk geldiği bu kampanyalar aracılığıyla teflonun yemek yaparken güvenle kullanılabileceğinin altını çiziliyor. Bu noktada medyanın Antroposen ve kapitalizm arasındaki ilişki ekseninde son derece önemli bir rolü olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Medya, özellikle belirli güç ilişkileri çerçevesinde egemen düşüncüyü kitleselleştirebilmekte ve kitlesel manipülasyon yapabilmektedir.

DuPont şirketi, Antroposen, kapitalizm ve güç ilişkileri ekseninde özellikle belirli noktalarda önemli eylemlerde bulunmaktadır. Bu noktada DuPont’un teflonlarda bulunan PFOA’nın sağlığa zararlı olduğunu bilmesine rağmen üretimine devam etmesinin kâr amaçlı bir perspektifin sonucu olduğunu belirtmek gerekmektedir. Dolayısıyla DuPont’un milyarlarca dolarlık kâr getirisi, ekolojik sisteme verilen zararına önüne geçmektedir.

DuPont’un güç ilişkilerinin somutlaştırılması noktasında bir diğer önemli husus ise Bilott’un Tennant’ı davadan vazgeçirtmek için söylemiş olduğu sözlerdir. Bilott Tennant’a, “Bu işlerden anlayan bilim insanları başından beri bu şirketler için çalışıyor. Bu şirketlerin çok fazla parası ve zamanı var,” (Haynes, 2019, 00:58:09) diyerek DuPont’un sektörel ve toplumsal gücüne gönderme yapmaktadır. Nitekim filmdeki bir kadın karakterin ev almak için “kocamın DuPont kimliğini bankaya göstermesi yetmişti” ifadesi DuPont’un iktisadi gücüne dair önemli bir göstergedir. DuPont’un gücüne ve kapitalist sistem içerisinde şirketlerle iktidarların ortaklığına dair birçok vurgu *Dark Waters* filminde yer almaktadır. DuPont’un dava sonucunda kurulması kararlaştırılan bağımsız Bilim Kurulu’nun çalışmalarını yavaşlatarak süreci sektöre uğratmak istemesi, davaya katılım sağlayan bölge sakinlerinin tehdit ve şantajlarla yıldırılmaya çalışılması ve dava sonunda her şeyden vazgeçip yükümlülüklerini yerine getirmeyeceğini ifade etmesi, DuPont’un gücüne dair göstergeler arasındadır. Nitekim Avukat Bilott, çalıştığı şirketin patronu olan Tom’a “Hükümet, DuPont’un esiri olmuş,” (Haynes, 2019, 01:41:22) diyerek sermaye ve iktidar arasındaki ilişkiye de dikkat çekmektedir.

Sonuç olarak *Dark Waters* filminde kapitalizm ve güç ilişkileri, Antroposen düşüncesinin temsili noktasında işlevsel öğeler olarak dikkat çekmektedir. Medya, bilim dünyası ve iktidar ile sermayenin kurmuş olduğu ilişki ağlarının netice itibarıyla ekolojik sisteme vermiş olduğu zararların somutlaşması açısından *Dark Waters* son derece önemli veriler sunmaktadır. Bölgede yaşayan insanların kanlarından alınan örneklerde dahi ciddi seviyelerde C8 bulunmasına rağmen kâr amacıyla teflon üretiminden ve çevreye kimyasal atık

salmaktan geri adım atmayan bir figür olarak DuPont şirketi, film özelinde Antroposen düşüncesinin mahiyetini ortaya koyması açısından dikkat çekmektedir.

Sonuç

İnsan ve doğa arasındaki ilişkinin tarihsel dönüşümünü takip etmek noktasında bir dizi önemli kırılma noktaları nirengi noktası olarak belirlenebilir. Nitekim Antroposen yani İnsan Çağı olarak nitelendirilen günümüz jeolojik zaman dilimi de belirli tarihsel kırılma noktalarının üzerine inşa edilmiştir. Tarım Devrimi, Sanayi Devrimi ve İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki büyük hızlanma dönemi gibi kırılma noktaları, insanın doğa üzerindeki tahakkümünü perçinlemiştir. İnsanlık tarihine bakıldığında zaman içerisinde insanın, doğa üzerindeki tesirinin etkisinin ve kapsamının genişlediği aleni bir biçimde görülür. Antroposen düşüncesi de en temelde bu yıkıcı tesir düşüncesi üzerinden kendisini var etmektedir. Nitekim Antroposen düşüncesinin altını çizdiği ve insan faktörüyle ortaya çıkan çevresel felaketler, azalan biyolojik çeşitlilik, kimyasal kirlenme, tarım arazilerinde azalma, su krizi, iklimi krizi vb. sorunlar, insan- çevre ilişkisindeki bozulmanın tezahürleri olarak değerlendirilebilir. Bu noktadan hareketle Antroposen düşüncesinin son derece önemli tartışma zeminlerinin olduğunu ifade etmek gerekir.

Antroposen teriminin tarihsel gelişimi ve 2000 yılı sonrasında artan popülaritesi, Antroposen'i sinemada olduğu gibi birçok alanla etkileşime sokmuştur. Bu noktada sinemada Antroposen düşüncesi ve çevresel kaygıların önemli bir temsiliyetinin bulunduğu altını çizmek gerekmektedir. Sinemanın kendi iç tarihi akışı içerisinde birçok film doğrudan ya da dolaylı olarak ekolojik problemleri konu edinmiştir. Bu noktada Antroposen ve sinema arasında güçlü bir ilişki olduğunun belirtilmesi gerekir. Bu araştırmada görüldüğü üzere sinema, Antroposen düşüncesini ele alırken aynı zamanda bir dizi alt sorunları ekrana taşıyabilmektedir. *Dark Waters* filminde de görüldüğü üzere kimyasal kirlenme, toprak kirliliği, türlerin yok oluşu, toksik kirlenme ve mutasyon gibi son derece kritik olgular sinema aracılığıyla belirginleştirilebilmektedir. *Dark Waters* filminde Antroposen'in temsiline ilişkin belirginleşen temalar, Antroposen'in sinemadaki temsil biçimlerine dair önemli ip uçları sunmaktadırlar. Özellikle DuPont gibi kapitalizmin büyük şirketlerinin yaratmış olduğu ekolojik yıkımlar ve bu yıkım sürecinde iktidarlarla girişilen ilişkiler, Antroposen düşüncesinde kapitalizmin oynamış olduğu rolün hayatiliğine işaret etmektedir. Son kertede Antroposen düşüncesinin kapitalizmden ayrı olarak ele alınması yanlış bir yaklaşımdır. Nitekim *Dark Waters* filmi kapitalizmi temele alarak Antroposen düşüncesini belirginleştirmektedir.

Dark Waters filminde Antroposen'e dair bir diğer önemli nokta ise biyolojik kirlenme, türlerin zarar görmesi ve ortaya çıkan sağlık krizidir. DuPont firmasının teflon tencere üretim aşamasında ve sonrasında doğaya vermiş olduğu zarar ve bu zararın toplumsal çıktıların ele alınması da *Dark Waters* filmindeki Antroposen imgesine dair önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak *Dark Waters* filmi, Antroposen ve

sinema arasındaki ilişkiye dair önemli çerçeveler sunmaktadır. Antroposen düşüncesinin beslenmiş olduğu düşünsel alanları sinematik bir anlatı şeklinde ele alması ve bu alanlar üzerinden ekolojik krizlere dikkat çekmesi, *Dark Waters* filmini Antroposen ve sinema ilişkisi açısından önemli kılmaktadır.

Antroposen'in sinematik temsili noktasında ekolojik yıkım, çevresel kirlenme, toprak kirlenmesi, toksik zehirlenme gibi temalar önemli bir yer tutarken aynı zamanda Antroposen ve kapitalizm arasında ontolojik ilişkinin bulunduğu altını çizmek gerekmektedir. Son kertede bu husus *Dark Waters* filmi özelinde açık bir biçimde gözlemlenmektedir. Kapitalist sistem içerisinde etkin bir yere sahip olan DuPont isimli şirketin hukuk, siyaset, medya ve bilim dünyası ile girmiş olduğu çarpık ilişki, esasında kapitalizm ve Antroposen arasındaki kritik ilişkiye dair de önemli tartışma noktalarını beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla *Dark Waters* filmi, Antroposen düşüncesinin sinematik temsili noktasında tüm bu bahsi geçen tartışma alanlarını belirginleştirerek Antroposen'e ve insanın doğa üzerindeki fütursuz edimlerine mercek tutarak sinemada Antroposen'in temsiline ilişkin çarpıcı bir panorama sunmaktadır.

Kaynakça

- Andersen, G. (2022). The cinematic Anthropocene and the future politics of killing. *Film-Philosophy*, 26(3), 394-410.
- Angus, I. (2015). *Facing the Anthropocene: Fossil capitalism and the crisis of the earth system*. New York: Monthly Review Press.
- Bekaroğlu, E. (2022). Antroposen: Küresel değişimin politiği. *DTCF Dergisi*, 62(2), 1130-1149.
- Bogdan, R. C. ve Biklen, S. K. (2007). *Qualitative Research for Education: An introduction to theories and methods*. London: Pearson Education Publishing.
- Chakrabarty, D. (2021). *The climate of history: In a planetary age*. Chicago: University of Chicago Press.
- Clark, T. (2015). *Ecocriticism on the edge: The anthropocene as a threshold concept*. London: Bloomsbury Publishing.
- Crutzen, P. ve Stoermer, E. (2000). The Anthropocene. *Global Change Newsletter*, 41, 17-18.
- Davies, J. (2016). *The birth of the Anthropocene*. California: University of California Press.
- Dryzek, J. S. ve Pickering, J. (2019). *The politics of anthropocene*. Oxford: Oxford University Press.
- Fay, J. (2018). *Inhospitable World: Cinema in the time of the Anthropocene*. New York: Oxford University Press.
- Figueroa, A. (2017). *Economics of the Anthropocene Age*. Cham: Palgrave Macmillan Publishing.

- Kaplan, E. A. (2016). *Climate trauma: Foreseeing the future in dystopian film and fiction*. New Jersey: Rutgers University Press.
- Kara, S. (2016). *Anthropocenema: Cinema in the age of mass extinctions*. Shane Denson ve Julia Leyda (Der.), içinde *Post-Cinema: Theorizing 21st century film* (s. 750-784). Falmer: Reframe Books.
- Lewis, S. L. ve Maslin, M. A. (2018). *The human planet: How we created the Anthropocene*. New Haven: Yale University Press.
- Lowenthal, D. (2016). Origins of anthropocene awareness. *The Anthropocene Review*, 3, 52-63.
- Maldonado, M. A. (2015). *Environment and society: Socionatural relations in the Anthropocene*. Cham: Springer Publishing.
- Marsh, G. P. (2021). *Man and nature: Or, physical geography as modified by human action*. New York: Dover Publications.
- Narine, A. (2015). *Eco-trauma cinema*. London: Routledge Press.
- Paszkiewicz, K. (2021). Cinema and environment: The arts of noticing in the Anthropocene. *Res Rhetorica*. 8(2), 2-21.
- Paszkiewicz, K. (2025). Thinking cinema of/for the Anthropocene: An introduction. Katarzyna Paszkiewicz ve Andrea Ruthven (Der.), içinde, *Cinema of/for the Anthropocene: Affect, ecology, and more-than-human kinship* (s. 1-19). New York: Routledge Press.
- Peabody, S. (2023). *Film history for the Anthropocene: The ecological archive of German cinema*. New York: Camden House.
- Pesses, M. W. (2021). *Ecomobilities: Driving the Anthropocene in popular cinema*. London: Lexington Books.
- Purdy, J. (2015). *After nature: A politics for the Anthropocene*. Cambridge: Harvard University Press.
- Raffnsøe, S. (2016). *Philosophy of the anthropocene: The human turn*. New York: Palgrave Macmillan Publishing.
- Reno, S. T. (2020). *Early Anthropocene literature in Britain, 1750-1884*. Cham: Palgrave Macmillan Publishing.
- Rich, N. (6 Ocak 2016) The lawyer who became DuPont's worst nightmare. *The New York Times Magazine*. Erişim: 02.01.2025, <https://www.nytimes.com/2016/01/10/magazine/the-lawyer-who-became-duponts-worst-nightmare.html>
- Ruffalo, M., Vachon, C. ve Koffler, P. (Yapımcı) ve Haynes, T. (Yönetmen). (2019). *Dark Waters* [Film]. ABD: Focus Features.

- Schwagerl, C. (2014). *The Anthropocene: The human era and how it shapes our planet*. London: Synergetic Press.
- Smil, V. (2023). *Enerji ve medeniyet: Bir tarihçe* (E. Kılıç, Çev.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. California: Sage Publications.
- Steffen, W., Crutzen, P. ve McNeill, J. (2007). Are humans now overwhelming the great forces of nature?. *Ambio*, 36(8), 614-621.
- Steffen, W., Grinevald, J., Crutzen, P. ve McNeill, J. (2011). The Anthropocene: conceptual and historical perspectives. *Philosophical Transactions of The Royal Society*. 369, 842-867.
- Stoner, A. M. ve Melathopoulos, A. (2015). *Freedom in the Anthropocene: Twentieth-Century helplessness in the face of climate change*. New York: Palgrave Macmillan Publishing.
- White, D. (2018). *Film in the Anthropocene: Philosophy, ecology, and cybernetics*. Cham: Palgrave Macmillan Publishing.